

MENTSÉG

Vállalkozásunk végére érve, nem tehetünk mást, mint hogy Misztótfalusi Kis Miklós módjára „magunk mentségével“ rekesszük be gondolatainkat. Nem az elmondottakért mentegetőzünk: az irodalomtörténet, ha a jelenhez, az élő irodalomhoz nyúl, szükségképpen kezét fog a kritikával, s a kritikusnak vállalnia kell — mentegetőzés nélkül — a szempontokat, amelyeknek érvényesítése a feladatra sarkallta. E könyv szerzőit egyetlen elv vezette, amikor vállalkoztak rá, hogy írók vagy jelenségek helyett bíráló vélemény alá vonjanak egy egész irodalmat: az esztétikai-etikai értékek felmutatásának vágya utóbbi huszonöt évünk irodalmi fejlődésében; s mert kritikáirásunkat ebben az időszakban sok egyéb (és nemegyszer változó) szempont is vezette, a szerzők véleménye nem egy esetben különvélemény is — szeretnők hinni, hogy munkánknak éppen ezek a különvélemények adják a létjogát.

Mentségre szorulnak azonban azok az aránytalanságok, melyek a munkánkban tárgyalt korszak rövidségéből adódnak. Mind a romániai magyar irodalom egészét, mind az egyes életpályákat tekintve sok esetben jelentős teljesítményekre is csak előzményként utalhatunk, így nem egy fiatal író munkássága nagyobb teret és súlyt kap, mintha a teljes ötven évet egészében elemeznők. Ugyancsak nehéz (vagy éppen megoldhatatlan) feladatnak bizonyult a műfajonkénti összegezés és az írói egyéniségek szerinti tárgyalás egyeztetése. Könyvünk beosztása nemegyszer ismétlődéseket kényszerített ránk, vállaltuk azonban abban a meggyőződésben, hogy így teljesebb képet nyújthatunk irodalmunkról, mint egy portré-sorozat vagy az egyéniséget háttérbe szorító műfaji fejlődésrend.

Tudatában vagyunk annak is, hogy e könyvből jó néhány kérdésre a kelleténél sommásabb választ kap az olvasó, nemcsak a terjedelem okán, hanem mert

megírásakor a napi kritika sokszor ellentmondó vagy éppen idejét múlta véleményeinél egyéb előmunkálatra nemigen támaszkodhattunk. Különösen a kor- és művelődéstörténeti összefoglalások esetében éreztük az ilyen jellegű szakkutatás fájó hiányát. „Úttörőnek bukni is érdem“, mondta azonban Arany János, és ha könyvünk hézagai vagy éppen tévedései másokat e hézagok betöltésére, e tévedések korrekciójára biztatnak majd, örömmel vállaljuk „bukásaink“ tuskés érdemét. Ahogy vállalni vagyunk kénytelenek, hogy említés nélkül mentünk el olyan új jelenségek mellett, mint a bukaresti televízió magyar adása, nemrég indult folyóiratunk, *A Hét*, az átszervezett könyvkiadás, a Kriterion létesítése hozta változások irodalmi és szellemi életünkben. Munkánk természete sajnos olyan, hogy csak abbahagyni lehet, befejezni nem, s abban igyekeztünk irodalomtörténészek maradni, hogy elsősorban az eredményeket vettük számba, nem pedig a jövő értékelésére bízható ígéretek.

Végezetül hadd mondjunk köszönetet azoknak, akik munkánkat segítették: mindenekelőtt a Kriterion Könyvkiadónak, mely e munka gyors megjelenését és szép grafikai kivitelezését biztosította; a Romániai Magyar Irodalmi Lexikon munkaközösségének, mely adatgyűjtő munkájával lehetővé tette könyvünk teljesebbé tételét; Marosi Péternek, Domokos Gézának és Dávid Gyulának érdembeli lektori észrevételeikért; és annak a sok segítőkész érdeklődőnek, akik egy-egy adattal, fényképpel könyvünk-höz hozzájárultak.

A többit a kritikára bízuk.

Kolozsvár, 1971. február 7.